

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННОЇ ФРАЗИ У РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено розгляду іменної фрази у синхронії, а саме у ранньонновоанглійський період. Висвітлено типові відмінності ранньонновоанглійської іменної фрази від сучасної, проаналізовано порядок слів у межах іменної фрази. У розвідці окреслено звичні структурні паттерни іменної фрази. У дослідженні розкрито функціонування іменної фрази у ранньонновоанглійський період. Спираючись на новітні доробки у царині генеративної граматики, у статті проаналізовано приклади ранньонновоанглійської мови крізь призму генеративної парадигми. У статті виокремлено характерні риси синтаксису ранньонновоанглійської мови.

Ключові слова: іменна фраза, паттерн, генеративна граMATика, синтаксис, ядро, модифікатори, ад'юнкт.

Постановка проблеми. Серед численних досліджень у царині мовознавчої науки актуальними залишаються питання про будову речення та його складових. Однією із найбільш популярних лінгвістичних теорій, у межах якої здійснюється аналіз різних синтаксичних конструкцій, є генеративна граMATика.

Метою дослідження є проаналізувати структурні особливості іменної фрази у ранньонновоанглійській мові.

Актуальність дослідження обумовлена посиленням інтересом сучасних лінгвістичних та граMATичних студій у вивченні ієрархічної будови мовного устрою та його основних компонентів у діахронічному та синхронічному аспектах. Однією із проблем, що знаходиться у полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців, є синтаксис мови загалом.

Виклад основного матеріалу. Ранньонновоанглійський період – це час формування національної мови. Важливі зміни відбулися у синтаксисі, зокрема базовою моделлю була SVO. Порядок слів у ранньонновоанглійській мові тяжіє до сучасного, він стає більш фіксованим. Девіації відбуваються у двох аспектах, по-перше, інверсія головних членів речення і, по-друге, зворотний порядок слів головного і залежного членів словосполучення. Більшість моделей порядку слів іменної фрази сучасної англійської мови були зафіксовані ще у середньоанглійський період. Використання означеного та неозначеного артиклів у ранньонновоанглійський період відрізняється від сучасного, але це більш стосується ідіом, аніж базових структур. Так, наприклад, Дж. Донн у своїх творах написав (1) *a child that is embalmed to make tittu*, де ми спостерігаємо відсутність артикля, у свою чергу, у сучасній англійській мові неозначений артикль *a tittu* буде присутній. На противагу сучасній англійській мові, у ранньонновоанглійській вживався означений артикль перед назвами навчальних дисциплін та хвороб [1].

У ранньонновоанглійській мові існує тенденція до модифікації іменника одночасно вказівним та посесивним прикметниками. У свою чергу, сучасна англійська мова використовуватиме вказівний займенник у комбінації з *of* та посесивним займенником (**demonstrative+of+possessive pronoun**). Наприклад, Ф. Бекон писав: (2) *"...atheists will ever be talking about their opinions"*. У сучасній англійській мові це речення матиме дещо інший вид – (3) *of that opinion of theirs* [1]. Успадкування від середньоанглійської мови можливості використання ад'єктива як модифікатора, що слідує за іменником, а не передує йому, продовжило свою тенденцію у ранньонновоанглійській мові, проте частота використання впродовж усього періоду суттєво скоротилась. Наведемо декілька прикладів з XVI ст., що все ще існували у ранньонновоанглійський період: (4) *faith invincible*, (5) *God's promises infallible*, (6) *a means convenient* [1]. Проілюструємо один із прикладів, використовуючи сучасні надбання генеративної граматики.

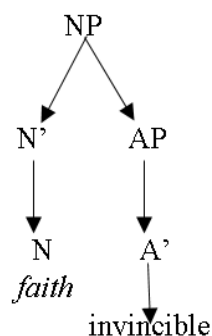

Рис. 1. Постопозиція ад'єктива в іменній фразі.

Центральним елементом в іменній фразі є ядро (**head**), що може репрезентуватися або іменником, або займенником. Ядро може маркувати усю іменну фразу [2]:

(7) *Thou turn'st mine eyes into my very soule.*

(8) *Honor prickes me on.*

До ядра можуть приєднуватися ад'юнкти (**adjuncts**) – детермінанти, ад'єктиви, інші іменники, прийменникові фрази, підрядні речення. Однією із найтиповіших моделей порядку слів в іменній фразі є: детермінант, ад'єктив та іменник (**determiner-adjective-noun**). У ранньомовноанглійській мові, так само як і у сучасній, звичним порядком слів в іменній фразі є саме паттерн: **D-A-N**. Наприклад, (9) *these sweet thoughts* [2]. Існує низка можливих варіацій стосовно зазначеної моделі, оскільки вона може бути розширеною за рахунок числівників, іменників-ад'юнктів (**noun-adjuncts**), дієприкметників, прийменникових фраз. М. Поттер наголошує, що у сучасній англійській мові використання іменників у ролі ад'юнктів є типовим явищем, у свою чергу, у ранньомовноанглійській мові домінувала конструкція, де ад'юнкт експлікується посесивним відмінком [3]. Наприклад, (10) *our Saviour's birth*. Деякі варіанти **D-A-N**, що вживалися у ранньомовноанглійській мові, у сучасній мові не використовуються [4]. У базовій **D-A-N** моделі ядро у сучасній англійській мові найчастіше репрезентоване іменником, а у ранньомовноанглійській мові його позицію міг займати особовий займенник, що, у свою чергу, мав детермінанта та ад'єктивного ад'юнкта. Наприклад, (11) *Lady, you are the cruell'st shee alieve and to poore we* [2]. Особовий займенник може також модифікуватися прийменниковою фразою у ролі ад'юнкта. Наприклад, (12) *they of Rome are entred in our Counsailes* [4]. У сучасній англійській мові подібну конструкцію не використовують, замінюючи її на (13) *the people of Rome*.

В іменній фразі ранньомовноанглійської мови трапляються випадки закритої системи прислівників (**closed-system adverbs**) у ролі ад'юнкта чи навіть ядра іменної фрази. Наприклад, (14) *thy heere approach* [2]. Вживання прийменника у позиції ядра іменної фрази є менш частотною, однак іноді такі приклади можна знайти у працях В. Шекспіра. Наприклад, (15) *Thou loosest here a better where to finde* [4].

Порядок слів в іменній фразі ранньомовноанглійської мови варіюється, оскільки існують випадки впливу французької мови, де ад'єктив постмодифікує іменник, а не знаходиться у препозиції до нього [5]. Такі приклади характерні для стійких словосполучень та юридичних термінів у сучасній мові. Наприклад, (16) *captain general*, (17) *fee simple*, (18) *armour defensive* [2]. Іншим зразком порядку слів у структурі іменної фрази є ад'єктив, детермінант, іменник (**A-D-N**). Зазвичай, така модель експлікується у вокативному відмінку, релікти якого прослідковуються у працях В. Шекспіра. Наприклад, (19) *my tender juvenal*. Загалом синтаксис ранньомовноанглійської мови нагадує синтаксис сучасної, але все-таки існують певні особливості, що характерні для більш раннього етапу розвитку мови. Базова структура іменної фрази ранньомовноанглійської мови є ідентичною сучасній. Конструкції із пост-ядровими елементами та релятивні клаузи є більш звичними для ранньомовноанглійського періоду [6].

У XVI-XVIII ст. структура іменної фрази стає більш фіксованою: вживання ад'єктивів як ядер іменних фраз є обмеженим відповідно до певних семантичних типів, пре-та постмодифікаційні елементи не завжди поєднані прономінальним ядром і два детермінанти (наприклад, вказівний та посесивний займенник) майже не поєднуються. У XVII ст. особові займенники могли модифікуватися ад'єктивами часто у найвищому ступені чи прийменниковою фразою [7].

Вивчаючи іменну фразу та її структурні компоненти, варто звернути увагу на її посесивність. У сучасній англійській мові посесивність виражається двома шляхами [8]:

1) генетивною (посесивною) фразою: (20) *Helen's house*, (21) *John's shop*;

2) прийменниковою фразою: (22) *the pen of Helen*, (23) *the leg of the table*.

У ранньомовноанглійській мові існувало три шляхи вираження посесивності, з яких два ще досі існують у сучасній англійській мові, наприклад: (24) *Caesars Funerall* (з генетивною фразою), (25) *the vices of thy Mistris* (з прийменниковою фразою). Третя конструкція використовує посесивний займенник (possessive pronoun) *his*, наприклад: (26) *the Count his gallies* (*The count's galleys*) [8].

Структуру іменної фрази у ранньомовноанглійському періоді можна представити у вигляді трьох основних її компонентів: **pre-head**, **head**, **post-head** [9]. Наведемо декілька прикладів з "Сон літньої ночі" В. Шекспіра.

Таблиця 1.

Структурні елементи ранньомовноанглійської іменної фрази

Pre-head	Head	Post-head	
Gentle	Hermia	–	[ACT I, SCENE I]
his	lordship	whose unwished yoke	[ACT I, SCENE I]
–	mistress	with a monster	[ACT III, SCENE II]
–	lord	–	[ACT I, SCENE I]
–	Hermia	–	[ACT I, SCENE I]

Таким чином, з огляду на вищезазначені приклади, функціональні можливості компонентів у слотах (**slots**) є причиною варіативності іменної фрази, однак є більш фіксовані позиції, наприклад, детермінанти та ад'єктиви тяжіють до препозиції ядра, а прийменникові фрази та різні типи клауз – до постпозиції.

Висновки. Ранньомовноанглійський період – це час зародження національної мови. Синтаксис ранньомовноанглійської мови тяжіє до сучасного з базовою моделлю порядку слів SVO. Структурні особливості іменної фрази в еволюційному розвитку зазнали трансформацій у межах порядку слів. Проаналізувавши приклади ранньомовноанглійського періоду, ми виділили одну з найтиповіших моделей порядку слів в іменній фразі, а саме: D-A-N. У ранньомовноанглійській мові, так само як і в сучасній, звичним порядком слів в іменній фразі є саме паттерн: D-A-N. Таким чином, іменна фраза як компонент синтаксису ранньомовноанглійської мови має свої особливості, але загалом її структурність та функціональність співпадає з іменною фразою сучасної англійської мови.

Перспективи подальших досліджень. У подальших розвідках вбачаємо розглянути та проаналізувати структурні компоненти іменної фрази на різних етапах розвитку крізь призму новітніх генеративних надбань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Millward C. A Biography of the English Language / C. Millward, M. Hayes. – Boston : Cengage Learning, 2011. – 496 p.
2. Barber C. Early Modern English / C. Barber. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 1997. – 280 p.
3. Potter M. Understanding noun phrases [Електронний ресурс] / M. Potter. – 1979. – Режим доступу : <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022537179902743>.
4. Agleo J. The Origins and development of the English language / J. Agleo. – Boston : Cengage Learning, 2009. – 368 p.
5. Lass R. The Cambridge History of the English Language / R. Lass. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 794 p.
6. Görlach M. Introduction to Early Modern English / M. Görlach. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – 456 p.
7. Gómez I. P. Nominal Modifiers in Noun Phrase Structure : Evidence from Contemporary English / I. P. Gómez. – Spain : Universidade de Santiago de Compostela, 2010. – 377 p.
8. Smith J. Essentials of Early English : Old, Middle and Early Modern English / J. Smith. – UK : Routledge, 1999. – 272 p.
9. Hope J. Shakespeare's Grammar / J. Hope. – Oxford : Bloomsbury 3PL, 2003. – 226 p.
10. Abney S. The English noun phrase in its essential aspect [Електронний ресурс] / S. Abney. – 1987. – Режим доступу : <http://www.vinartus.com/spa/87a.pdf>.
11. Baker C. L. English Syntax / C. L. Baker. – Cambridge, MA : M.I.T. Press, 1995. – 560 p.
12. Keizer E. The English Noun Phrase / E. Keizer. – Cambridge : University Press, 2007. – 394 p.
13. Nevalainen T. An Introduction to Early Modern English / T. Nevalainen. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 176 p.
14. Radford A. Linguistics. An Introduction. / [Radford A., Atkinson M., Britain D. and etc.]. – Cambridge : University Press, 2009. – 451 p.
15. Radford A. Transformational Grammar : A First Course / A. Radford. – New York : Cambridge University Press, 1988. – 625 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Millward C. A Biography of the English Language / C. Millward, M. Hayes. – Boston : Cengage Learning, 2011. – 496 p.
2. Barber C. Early Modern English / C. Barber. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 1997. – 280 p.
3. Potter M. Understanding noun phrases [Elektronnyy resurs] / M. Potter. – 1979. – Rezhym dostupu : <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022537179902743>.
4. Agleo J. The Origins and development of the English language / J. Agleo. – Boston : Cengage Learning, 2009. – 368 p.
5. Lass R. The Cambridge History of the English Language / R. Lass. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 794 p.
6. Görlach M. Introduction to Early Modern English / M. Görlach. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – 456 p.
7. Gómez I. P. Nominal Modifiers in Noun Phrase Structure : Evidence from Contemporary English / I. P. Gómez. – Spain : Universidade de Santiago de Compostela, 2010. – 377 p.
8. Smith J. Essentials of Early English : Old, Middle and Early Modern English / J. Smith. – UK : Routledge, 1999. – 272 p.
9. Hope J. Shakespeare's Grammar / J. Hope. – Oxford : Bloomsbury 3PL, 2003. – 226 p.
10. Abney S. The English noun phrase in its essential aspect [Elektronnyy resurs] / S. Abney. – 1987. – Rezhym dostupu : <http://www.vinartus.com/spa/87a.pdf>.
11. Baker C. L. English Syntax / C. L. Baker. – Cambridge, MA : M.I.T. Press, 1995. – 560 p.
12. Keizer E. The English Noun Phrase / E. Keizer. – Cambridge : University Press, 2007. – 394 p.
13. Nevalainen T. An Introduction to Early Modern English / T. Nevalainen. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 176 p.

14. Radford A. *Linguistics. An Introduction.* / [Radford A., Atkinson M., Britain D. and etc.]. – Cambridge : University Press, 2009. – 451 p.
15. Radford A. *Transformational Grammar : A First Course* / A. Radford. – New York : Cambridge University Press, 1988. – 625 p.

Матеріал надійшов до редакції 04.02. 2015 р.

Вольницкая Д. О. Структурные особенности именной фразы в ранненовоанглийском языке.

В статье рассмотрено развитие именной фразы в синхронии, а именно в ранненовоанглийском периоде. Исследование предоставляет основные модели именной фразы в анализируемом диапазоне. Автор статьи освящает компонентный состав именной фразы, подчёркивая её особенности примерами. Изыскание раскрывает синтаксические характеристики именной фразы ранненовоанглийского периода. Именная фраза рассматривается в векторе истории английского языка, но с элементами генеративной грамматики. В статье подчёркиваются базовые сходства и различия структуры именной фразы в ранненовоанглийском и современном английском языках.

Ключевые слова: именная фраза, адъюнкт, паттерн, синтаксис, генеративная грамматика, ядро, модификаторы.

Volnytska D. O. Noun Phrase Structural Peculiarities in the Early Modern English.

The investigation aims at studying the noun phrase in English. The article deals with the synchronic development of the noun phrase (NP) namely in the Early Modern English. The research highlights main patterns of the NP word order. The author analyzes key elements of the NP structure giving examples of certain models. The investigation reveals basic features of the Early Modern English Syntax. The author illustrates similarities and differences in NP structure of the Early Modern and Present Day English. The research emphasizes on the existence of various models that are no longer present in Present Day English (PDE). The article analyzes the positions of different parts of speech as the components of NP. The research is based on W. Shakespeare's syntax and grammar. Some examples of the analyzed sentences are interpreted according to the to-date generative theory – the X-bar theory.

Key words: noun phrase, generative grammar, pattern, syntax, adjunct, head, modifiers.